

1. POLE

Uvažujme množinu všech reálných čísel. Reálná čísla sčítáme a násobíme, ke každému reálnému číslu existuje číslo opačné (součet čísla a k němu opačného čísla je roven 0), ke každému nenulovému reálnému číslu existuje číslo inverzní (převrácená hodnota, součin čísla a k němu inverzního čísla je roven 1). Pro libovolná reálná čísla a, b, c navíc platí

$$\begin{aligned} a + b &= b + a, & a \cdot b &= b \cdot a && \text{(součet a součin jsou komutativní,} \\ a + (b + c) &= (a + b) + c, & a \cdot (b \cdot c) &= (a \cdot b) \cdot c && \text{asociativní} \\ a \cdot (b + c) &= a \cdot b + a \cdot c &&&& \text{a splňují distributivní zákon)} \end{aligned}$$

Každá množina obsahující aspoň 2 prvky (obvykle označované 0 a 1) s uvedenými operacemi s uvedenými vlastnostmi se nazývá *pole*. Příkladem pole je *pole komplexních čísel*, které značíme $\mathbb{C}$.

Každá podmnožina množiny komplexních čísel, která obsahuje 0 a 1, s každým číslem obsahuje k němu opačné, s každým nenulovým číslem obsahuje k němu inverzní a s libovolnými dvěma čísly obsahuje jejich součet i součin, se nazývá *číselné pole*.

Příklady číselných polí jsou množina komplexních čísel $\mathbb{C}$, množina reálných čísel $\mathbb{R}$ a množina racionálních čísel $\mathbb{Q}$. Například množina celých čísel $\mathbb{Z}$ a množina přirozených (kladných celých) čísel $\mathbb{N}$ nejsou pole.

Je-li P pole a n přirozené číslo, potom P^n označuje množinu všech uspořádaných n -tic prvků pole P .

Polím se ještě budeme věnovat později, v tématu 7.

2. MATICE

2.1. Matice

Definice 2.1.1. Buď P pole, buďte m, n přirozená čísla. *Matice* typu $m \times n$ nad polem P je tabulka o m řádcích a n sloupcích obsahující na každém místě nějaký prvek pole P (a nic jiného). Máme-li takovou matici A , pak prvek pole P v i -tém řádku a j -tém sloupcu označujeme A_j^i a matici zapisujeme obvykle

$$A = \begin{pmatrix} A_1^1 & A_2^1 & \dots & A_n^1 \\ A_1^2 & A_2^2 & \dots & A_n^2 \\ \vdots & \vdots & & \vdots \\ A_1^m & A_2^m & \dots & A_n^m \end{pmatrix}$$

nebo stručněji $A = (A_j^i)_{m \times n}$ nebo jen $A = (A_j^i)$.

Matici typu $m \times n$ nad polem P je možné definovat také jako zobrazení z kartézského součinu $\{1, 2, \dots, m\} \times \{1, 2, \dots, n\}$ do pole P . Takové zobrazení tedy uspořádané dvojici (i, j) přiřazuje $A_j^i \in P$ a můžeme ho zapsat právě ve tvaru tabulky, která má v i -tém řádku a j -tém sloupcu prvek A_j^i .

Horním indexům říkáme *řádkové*, dolním indexům říkáme *sloupcové*. Pro pevně zvolené i

$$A_{\circ}^i = (A_1^i \quad A_2^i \quad \dots \quad A_n^i)$$

je i -tý řádek matice A ; je to tedy matice typu $1 \times n$, někdy ji zapisujeme jako uspořádanou n -tici $(A_1^i, A_2^i, \dots, A_n^i) \in P^n$. Nulový řádek označme $0_\circ$. Pro pevně zvolené j

$$A_j^\circ = \begin{pmatrix} A_j^1 \\ A_j^2 \\ \vdots \\ A_j^m \end{pmatrix}$$

je j -tý sloupek matice A ; je to tedy matice typu $m \times 1$, někdy ji zapisujeme jako uspořádanou m -tici $(A_j^1, A_j^2, \dots, A_j^m) \in P^m$ nebo $(A_j^1 \ A_j^2 \ \dots \ A_j^m)^\top$ nebo $(A_j^1, A_j^2, \dots, A_j^m)^\top$. Nulový sloupek označme 0° . To, že matice A je tvořena řádky $A_\circ^i$, resp. sloupky A_j° , budeme někdy zapisovat

$$A = \begin{pmatrix} A_\circ^1 \\ A_\circ^2 \\ \vdots \\ A_\circ^m \end{pmatrix}, \quad \text{resp. } A = (A_1^\circ \ A_2^\circ \ \dots \ A_n^\circ).$$

Matice $A = (A_j^i)$ a $B = (B_j^i)$ se vzájemně rovnají, jestliže jsou stejného typu a na stejných místech mají stejné prvky, tedy jsou-li typu $m \times n$ a pro každé $i \in \{1, 2, \dots, m\}$ a každé $j \in \{1, 2, \dots, n\}$ platí $A_j^i = B_j^i$.

Definice 2.1.2. Matice $A = (A_j^i)_{m \times n}$ je

- *čtvercová*, jestliže $m = n$,
- *diagonální*, jestliže je čtvercová a $A_j^i = 0$ pro $i \neq j$ (prvky A_j^i se také nazývají *diagonální* a tvoří *hlavní diagonálu*),
- *jednotková*, jestliže je diagonální a $A_j^i = 1$ pro každé i (označujeme ji E_n nebo jen E),
- *nulová*, jestliže má všechny prvky nulové (označujeme ji $0_{m \times n}$ nebo jen 0),
- *horní* resp. *dolní trojúhelníková* (nebo v *horním* resp. *dolním trojúhelníkovém tvaru*), jestliže je čtvercová a pod resp. nad diagonálou má jen nuly, tedy $A_j^i = 0$ pro $i > j$ resp. pro $i < j$,
- *schodovitá* (nebo ve *schodovitém tvaru*), jestliže každý nenulový řádek, kromě prvního, začíná zleva více nulami než řádek předchozí,
- v *Gaussově-Jordanově tvaru*, jestliže
  - (i) je ve schodovitém tvaru,
  - (ii) první (zleva) nenulové prvky všech nenulových řádků jsou 1,
  - (iii) ve sloupcích nad (a nejen pod) prvními nenulovými prvky všech nenulových řádků jsou jen 0.
- v *Gaussově kanonickém tvaru*, jestliže je rovna matici

$$\begin{pmatrix} E & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix},$$

kde E je jednotková matice a 0 označuje nulové matice příslušných typů.

Množinu všech matic typu $m \times n$ nad polem P označujeme $\mathcal{M}_{m \times n}(P)$ nebo $P^{m \times n}$; v případě čtvercových matic také $\mathcal{M}_n(P)$ nebo $\text{gl}(n, P)$.

Příklad. (1)

$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$ je čtvercová matice, $\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \end{pmatrix}$ není čtvercová.

(2)

$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 4 \end{pmatrix}$ je diagonální matice, $\begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}$ není diagonální.

(3)

$E_1 = (1)$, $E_2 = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$, $E_3 = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$ jsou jednotkové matice.

(4)

$0_{2 \times 2} = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}$, $0_{2 \times 3} = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$ jsou nulové matice.

(5)

$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 0 & 4 & 0 \\ 0 & 0 & 5 \end{pmatrix}$ je horní, $\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 2 & 0 & 0 \\ 1 & 2 & 1 \end{pmatrix}$ je dolní trojúhelníková matice.

(6)

$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 1 & 2 \\ 0 & 2 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$ je matice ve schodovitém tvaru,

$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 1 & 2 \\ 0 & 2 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 6 \end{pmatrix}$ není matice ve schodovitém tvaru.

(7)

$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 2 & 0 \\ 0 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$ je matice v Gaussově–Jordanově tvaru,

$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 1 & 2 \\ 0 & 1 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$ není matice v Gaussově–Jordanově tvaru. ■

2.2. Operace s maticemi

2.2.1. Součet matic a násobek matice

Definice 2.2.1. Buďte A, B matice typu $m \times n$ nad polem P . *Součet* matic A, B je matice $A + B$ typu $m \times n$ nad polem P taková, že pro všechna $i \in \{1, 2, \dots, m\}$, $j \in \{1, 2, \dots, n\}$

$$(A + B)_j^i = A_j^i + B_j^i.$$

Sčítáme tedy jen matice stejného typu. Matice různých typů nelze sčítat.

Definice 2.2.2. Buďte A matice typu $m \times n$ nad polem P a $c \in P$. Potom c -násobek matice A je matice cA typu $m \times n$ nad polem P taková, že pro všechna $i \in \{1, 2, \dots, m\}$, $j \in \{1, 2, \dots, n\}$

$$(cA)_j^i = cA_j^i.$$

Pro $c = -1$ se matice $(-1)A$ značí $-A$ a nazývá se *opačná matice* k matici A .

Příklad. Pro

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \end{pmatrix} \text{ a } B = \begin{pmatrix} -1 & 0 & 2 \\ 1 & -3 & 7 \end{pmatrix} \text{ je}$$

$$A + B = \begin{pmatrix} 1 + (-1) & 2 + 0 & 3 + 2 \\ 4 + 1 & 5 + (-3) & 6 + 7 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 2 & 5 \\ 5 & 2 & 13 \end{pmatrix},$$

$$6A = \begin{pmatrix} 6 & 12 & 18 \\ 24 & 30 & 36 \end{pmatrix}, \quad -B = \begin{pmatrix} 1 & 0 & -2 \\ -1 & 3 & -7 \end{pmatrix}. \quad \blacksquare$$

Cvičení. Spočítejte

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 2 & 1 \\ 0 & -1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 2 & 1 \\ 0 & -1 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 3 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 0 & 0 \\ -2 & 1 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 0 & -1 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -2 & 0 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} -1 & -2 \\ -3 & -4 \end{pmatrix}. \quad \triangleright$$

Tvrzení 2.2.1. Necht' A, B, C jsou matice stejného typu nad polem P a $c, k \in P$. Pak

$$(1) A + B = B + A,$$

$$(5) 1A = A,$$

$$(2) A + (B + C) = (A + B) + C,$$

$$(6) c(A + B) = cA + cB,$$

$$(3) A + 0 = A,$$

$$(7) (c + k)A = cA + kA,$$

$$(4) A + (-A) = 0,$$

$$(8) c(kA) = (ck)A.$$

Důkaz. Uvedeme jen důkaz bodů (2) a (6), ostatní ponecháme jako cvičení.

(2) Máme dokázat, že matice $A + (B + C)$ se rovná matici $(A + B) + C$. Předpokládejme, že A, B, C jsou typu $m \times n$. Potom i $B + C$ a $A + B$ jsou typu $m \times n$, a tedy i $A + (B + C)$ a $(A + B) + C$ jsou typu $m \times n$.

Pro každé $i \in \{1, 2, \dots, m\}$ a $j \in \{1, 2, \dots, n\}$ prvek v i -tém řádku a j -tém sloupcu matice $A + (B + C)$ je

$$(A + (B + C))_j^i = A_j^i + (B + C)_j^i = \quad (\text{podle definice součtu matic})$$

$$= A_j^i + (B_j^i + C_j^i) = \quad (\text{podle definice součtu matic})$$

$$= (A_j^i + B_j^i) + C_j^i = \quad (\text{díky asociativitě sčítání v poli})$$

$$= (A + B)_j^i + C_j^i = \quad (\text{podle definice součtu matic})$$

$$= ((A + B) + C)_j^i, \quad (\text{podle definice součtu matic})$$

což je prvek v i -tém řádku a j -tém sloupcu matice $(A + B) + C$.

Dokázali jsme, že matice $A + (B + C)$ a $(A + B) + C$ jsou stejného typu a na stejných místech mají stejné prvky.

(6) Máme dokázat, že matice $c(A + B)$ se rovná matici $cA + cB$. Předpokládejme, že A, B jsou typu $m \times n$. Potom i $A + B$, cA a cB jsou typu $m \times n$, a tedy i $c(A + B)$ a $cA + cB$ jsou typu $m \times n$.

Pro každé $i \in \{1, 2, \dots, m\}$ a $j \in \{1, 2, \dots, n\}$ prvek v i -tém řádku a j -tém sloupcu matice $c(A + B)$ je

$$\begin{aligned} (c(A + B))_j^i &= c(A + B)_j^i && \text{(podle definice } c\text{-násobku matice)} \\ &= c(A_j^i + B_j^i) && \text{(podle definice součtu matic)} \\ &= cA_j^i + cB_j^i && \text{(díky distributivnímu zákonu v poli)} \\ &= (cA)_j^i + (cB)_j^i && \text{(podle definice } c\text{-násobku matice)} \\ &= (cA + cB)_j^i, && \text{(podle definice součtu matic)} \end{aligned}$$

což je prvek v i -tém řádku a j -tém sloupcu matice $cA + cB$.

Dokázali jsme, že matice $c(A + B)$ a $cA + cB$ jsou stejného typu a na stejných místech mají stejné prvky. $\square$

Uvedli jsme si, že řádky a sloupky matice chápeme jako matice. Můžeme je tedy také násobit prvky příslušného pole, můžeme sčítat řádky a sčítat sloupky, jsou-li stejného typu a nad stejným polem.

Následující definici formulujeme pouze pro řádky matice, ale obdobně lze formulovat pro sloupky, uspořádané n -tice a matice.

Definice 2.2.3. Buďte $A_{\circ}^{i_1}, A_{\circ}^{i_2}, \dots, A_{\circ}^{i_k}$ řádky matice nad polem P , $c_1, c_2, \dots, c_k \in P$. *Lineární kombinace* řádků $A_{\circ}^{i_1}, A_{\circ}^{i_2}, \dots, A_{\circ}^{i_k}$ s *koefficienty* $c_1, c_2, \dots, c_k$ je řádek

$$c_1 A_{\circ}^{i_1} + c_2 A_{\circ}^{i_2} + \dots + c_k A_{\circ}^{i_k} = \sum_{j=1}^k c_j A_{\circ}^{i_j}.$$

Máme-li prázdnou množinu řádků (tedy, nemáme žádný řádek), jejich lineární kombinaci definujeme jako nulový řádek. Takže, nulový řádek je lineární kombinací řádků z prázdné množiny.

2.2.2. Součín

Definice 2.2.4. Buďte A matice typu $m \times n$ a B matice typu $n \times p$ nad polem P . *Součín* matic A, B (v tomto pořadí) je matice $A \cdot B$ (obvykle označovaná jen AB) typu $m \times p$ nad polem P taková, že pro všechna $i \in \{1, 2, \dots, m\}$, $j \in \{1, 2, \dots, p\}$

$$(AB)_j^i = A_1^i B_j^1 + A_2^i B_j^2 + \dots + A_n^i B_j^n = \sum_{k=1}^n A_k^i B_j^k.$$

Matice B má tedy tolik řádků, kolik má matice A sloupců. Prvek matice AB v i -tém řádku a j -tém sloupcu získáme tedy tak, že sečteme součiny prvků v i -tém řádku matice A s odpovídajícími prvky v j -tém sloupcu matice B . Tedy

$$\begin{aligned} AB &= \begin{pmatrix} A_1^1 B_1^1 + A_2^1 B_1^2 + \dots + A_n^1 B_1^n & \dots & A_1^1 B_p^1 + A_2^1 B_p^2 + \dots + A_n^1 B_p^n \\ A_1^2 B_1^1 + A_2^2 B_1^2 + \dots + A_n^2 B_1^n & \dots & A_1^2 B_p^1 + A_2^2 B_p^2 + \dots + A_n^2 B_p^n \\ \vdots & & \vdots \\ A_1^m B_1^1 + A_2^m B_1^2 + \dots + A_n^m B_1^n & \dots & A_1^m B_p^1 + A_2^m B_p^2 + \dots + A_n^m B_p^n \end{pmatrix} = \\ &= \begin{pmatrix} A_1^1 B_{\circ}^1 + A_2^1 B_{\circ}^2 + \dots + A_n^1 B_{\circ}^n \\ A_1^2 B_{\circ}^1 + A_2^2 B_{\circ}^2 + \dots + A_n^2 B_{\circ}^n \\ \vdots \\ A_1^m B_{\circ}^1 + A_2^m B_{\circ}^2 + \dots + A_n^m B_{\circ}^n \end{pmatrix} = \\ &= (B_1^1 A_{\circ}^1 + B_1^2 A_{\circ}^2 + \dots + B_1^n A_{\circ}^n \quad \dots \quad B_p^1 A_{\circ}^1 + B_p^2 A_{\circ}^2 + \dots + B_p^n A_{\circ}^n). \end{aligned}$$

Čili, první řádek matice AB získáme tak, že vezmeme A_1^1 -násobek řádku B_1^1 , A_2^1 -násobek řádku B_2^1 , ..., A_n^1 -násobek řádku B_n^1 a všechny tyto násobky sečteme. Je to tedy lineární kombinace řádků matice B s koeficienty z prvního řádku matice A .

Obdobně získáme ostatní řádky matice AB . Obecně, i -tý řádek matice AB získáme tak, že pro každé $k \in \{1, 2, \dots, n\}$ prvkem A_k^i vynásobíme k -tý řádek matice B a všechny tyto násobky sečteme. Takže i -tý řádek matice AB je lineární kombinace řádků matice B s koeficienty z i -tého řádku matice A .

Analogicky, první sloupek matice AB získáme tak, že vezmeme B_1^1 -násobek sloupku A_1^1 , B_2^1 -násobek sloupku A_2^1 , ..., B_n^1 -násobek sloupku A_n^1 a všechny tyto násobky sečteme. Je to tedy lineární kombinace sloupků matice A s koeficienty z prvního sloupku matice B .

Obdobně získáme ostatní sloupky matice AB . Obecně, j -tý sloupek matice AB získáme tak, že pro každé $k \in \{1, 2, \dots, n\}$ prvkem B_j^k vynásobíme k -tý sloupek matice A a všechny tyto násobky sečteme. Takže j -tý sloupek matice AB je lineární kombinace sloupků matice A s koeficienty z j -tého sloupku matice B .

Nejsou-li typy matic v uvedeném vztahu (druhá má tolik řádků, kolik má první sloupků), nelze je (v daném pořadí) násobit, příslušný součin neexistuje.

Příklad. (1) Pro

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}, B = \begin{pmatrix} -1 & 0 \\ 1 & 2 \end{pmatrix} \text{ je}$$

$$\begin{aligned} AB &= \begin{pmatrix} 1 \cdot (-1) + 2 \cdot 1 & 1 \cdot 0 + 2 \cdot 2 \\ 3 \cdot (-1) + 4 \cdot 1 & 3 \cdot 0 + 4 \cdot 2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 4 \\ 1 & 8 \end{pmatrix} = \\ &= \begin{pmatrix} 1 \cdot (-1 \ 0) + 2 \cdot (1 \ 2) \\ 3 \cdot (-1 \ 0) + 4 \cdot (1 \ 2) \end{pmatrix} = \left(\begin{pmatrix} -1 & 0 \\ -3 & 0 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 2 & 4 \\ 4 & 8 \end{pmatrix} \right) = \\ &= \left(-1 \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix} + 1 \cdot \begin{pmatrix} 2 \\ 4 \end{pmatrix} \quad 0 \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix} + 2 \cdot \begin{pmatrix} 2 \\ 4 \end{pmatrix} \right) = \\ &= \left(\begin{pmatrix} -1 \\ -3 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 2 \\ 4 \end{pmatrix} \quad \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 4 \\ 8 \end{pmatrix} \right), \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} BA &= \begin{pmatrix} (-1) \cdot 1 + 0 \cdot 3 & (-1) \cdot 2 + 0 \cdot 4 \\ 1 \cdot 1 + 2 \cdot 3 & 1 \cdot 2 + 2 \cdot 4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -1 & -2 \\ 7 & 10 \end{pmatrix} = \\ &= \begin{pmatrix} -1 \cdot (1 \ 2) + 0 \cdot (3 \ 4) \\ 1 \cdot (1 \ 2) + 2 \cdot (3 \ 4) \end{pmatrix} = \left(\begin{pmatrix} -1 & -2 \\ 1 & 2 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 6 & 8 \end{pmatrix} \right) = \\ &= \left(1 \cdot \begin{pmatrix} -1 \\ 1 \end{pmatrix} + 3 \cdot \begin{pmatrix} 0 \\ 2 \end{pmatrix} \quad 2 \cdot \begin{pmatrix} -1 \\ 1 \end{pmatrix} + 4 \cdot \begin{pmatrix} 0 \\ 2 \end{pmatrix} \right) = \\ &= \left(\begin{pmatrix} -1 \\ 1 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 0 \\ 6 \end{pmatrix} \quad \begin{pmatrix} -2 \\ 2 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 0 \\ 8 \end{pmatrix} \right). \end{aligned}$$

(2) Pro

$$A = (1 \ 2), B = \begin{pmatrix} 0 \\ 3 \end{pmatrix} \text{ je}$$

$$AB = (1 \cdot 0 + 2 \cdot 3) = (6),$$

$$BA = \begin{pmatrix} 0 \cdot 1 & 0 \cdot 2 \\ 3 \cdot 1 & 3 \cdot 2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 3 & 6 \end{pmatrix}.$$

(3) Pro

$$A = (1 \ 2), B = \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \text{ je } AB = (2 \ 1), BA \text{ neexistuje.} \quad \blacksquare$$

Předcházející příklady ukazují, že násobení matic není komutativní, tedy nemusí platit $AB = BA$.

Cvičení. Spočítejte

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 2 & 1 \\ 0 & -1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 2 & 1 \\ 0 & -1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

$$(1 \ 0) \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$(0 \ 1) \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 0 & 0 \\ -2 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 3 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 0 & -1 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -2 & 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 0 & -1 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -2 & 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 2 & 3 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 2 & 3 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 2 & 3 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 2 & 3 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \\ 5 & 6 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 0 & 3 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \\ 5 & 6 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 0 & 2 \\ 1 & 3 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \\ 5 & 6 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 2 & 1 \\ 3 & 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \\ 5 & 6 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 2 & 0 \\ 3 & 1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \\ 5 & 6 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \\ 5 & 6 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 2 & 3 & 4 \\ 5 & 6 & 7 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \\ 7 & 8 & 9 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \\ 7 & 8 & 9 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 & 0 \\ 3 & 4 & 1 \\ 5 & 6 & 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \\ 7 & 8 & 9 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \\ 7 & 8 & 9 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 0 & 4 & 5 \\ 0 & 0 & 6 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 3 & 2 & 1 \\ 0 & 6 & 5 \\ 0 & 0 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 2 & 3 & 0 \\ 4 & 5 & 6 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 6 & 0 & 0 \\ 4 & 5 & 0 \\ 3 & 2 & 1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 2 & 3 \\ 0 & 4 & 5 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 5 & 0 & 0 \\ 0 & 4 & 3 \\ 0 & 2 & 1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 0 \\ 3 & 4 & 0 \\ 0 & 0 & 5 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 5 & 4 & 0 \\ 3 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 2 & 3 & 4 \\ 0 & 5 & 6 & 7 \\ 0 & 8 & 9 & 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 2 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 3 & 4 & 5 \\ 0 & 6 & 7 & 8 \\ 0 & 9 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 0 & 0 \\ 3 & 4 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 5 & 4 \\ 0 & 0 & 3 & 2 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 4 & 3 & 0 & 0 \\ 2 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 4 \\ 0 & 0 & 2 & 3 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 2 & 3 & 0 \\ 0 & 4 & 5 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 6 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 2 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 3 & 4 & 0 \\ 0 & 5 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 6 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 2 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 3 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 4 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 5 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 6 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 7 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 8 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} -2 & 1 \\ \frac{3}{2} & -\frac{1}{2} \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} -2 & 1 \\ \frac{3}{2} & -\frac{1}{2} \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 \\ 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}.$$

▷

Cvičení. (1) Je-li i -tý řádek matice A nulový, pak i -tý řádek matice AB je také nulový.

(2) Je-li j -tý sloupek matice B nulový, pak j -tý sloupek matice AB je také nulový. ▷

Tvrzení 2.2.2. *Nechť A, B, C jsou matice nad polem P takové, že níže uvedené operace jsou definovány, a $c \in P$. Pak platí*

$$(1) A(BC) = (AB)C,$$

$$(4) (A + B)C = AC + BC,$$

$$(2) AE = EA = A,$$

$$(5) c(AB) = (cA)B = A(cB).$$

$$(3) A(B + C) = AB + AC,$$

Důkaz. Uvedeme jen důkaz bodů (1) a (3), ostatní ponecháme jako cvičení.

(1) Předpokládejme, že A je matice typu $m \times n$, B je matice typu $n \times p$ a C je matice typu $p \times q$. Potom AB je matice typu $m \times p$ a BC je matice typu $n \times q$, takže $A(BC)$ a $(AB)C$ jsou matice typu $m \times q$.

$$\begin{aligned}
(A(BC))_j^i &= \sum_{k=1}^n A_k^i (BC)_j^k = && \text{(podle definice součinu matic)} \\
&= \sum_{k=1}^n A_k^i \sum_{l=1}^p (B_l^k C_j^l) = && \text{(podle definice součinu matic)} \\
&= \sum_{k=1}^n \sum_{l=1}^p A_k^i (B_l^k C_j^l) = && \text{(díky distributivnímu zákonu v poli)} \\
&= \sum_{k=1}^n \sum_{l=1}^p (A_k^i B_l^k) C_j^l = && \text{(díky asociativitě součinu v poli)} \\
&= \sum_{l=1}^p \sum_{k=1}^n (A_k^i B_l^k) C_j^l = && \text{(díky komutativitě součtu v poli)} \\
&= \sum_{l=1}^p (AB)_l^i C_j^l = && \text{(podle definice součinu matic)} \\
&= ((AB)C)_j^i. && \text{(podle definice součinu matic)}
\end{aligned}$$

(3) Předpokládejme, že A je matice typu $m \times n$ a B, C jsou matice typu $n \times p$. Potom $A(B + C)$ a $AB + AC$ jsou matice typu $m \times p$ a pro každé $i \in \{1, 2, \dots, m\}$ a $j \in \{1, 2, \dots, p\}$ platí

$$\begin{aligned}
(A(B + C))_j^i &= \sum_{k=1}^n A_k^i (B + C)_j^k = && \text{(podle definice součinu matic)} \\
&= \sum_{k=1}^n A_k^i (B_j^k + C_j^k) = && \text{(podle definice součtu matic)} \\
&= \sum_{k=1}^n (A_k^i B_j^k + A_k^i C_j^k) = && \text{(díky distributivnímu zákonu v poli)} \\
&= \sum_{k=1}^n A_k^i B_j^k + \sum_{k=1}^n A_k^i C_j^k = && \text{(díky vlastnostem sčítání v poli)} \\
&= (AB)_j^i + (AC)_j^i = && \text{(podle definice součinu matic)} \\
&= (AB + AC)_j^i. && \text{(podle definice součtu matic)} \quad \square
\end{aligned}$$